

Nachtjapon Taxandriamuseum

Dit “object van de maand” is een speciaal familiestuk, een nachtjapon van roze zijde. De erg fraaie kleding is afgezet met Turnhoutse kant, uit één stuk geklost, met handgeborduurde motieven. Het is aannemelijk dat de nachtjapon op maat is getekend en afgewerkt.

Recent heeft het Taxandriamuseum bijzondere objecten verworven die afkomstig zijn van het kantkantoor Dierckx-Van Pelt. Tot de collectie behoren staalboeken, kantpatronen en een grote hoeveelheid kantmonsters. Een bijzonder onderdeel van de schenking bestaat uit kleding. Het gaat om luxueuze familiestukken die afkomstig zijn van Margaretha Dierckx (1919-2015). De grotendeels handgemaakte onder- en slaapkleding en meisjeskleedjes zijn vrijwel allemaal afgewerkt met Turnhoutse kant. De kledij is in goede staat, soms aangepast, maar op een professionele wijze. Kantexperts noemen het een schitterende aanwinst. Lingerie met mooie kant uit Turnhout is zeldzaam. Er is voldoende materiaal vervaardigd, maar veel daarvan was altijd bestemd voor de export, met name naar Amerika. Nu zijn deze topstukken zichtbaar voor het grote publiek in het Taxandriamuseum in Turnhout, de plek waar het kantkantoor ook tot bloei kwam.

De start van de firma Dierckx-Van Pelt situeert zich rond 1830. Met de groei van het bedrijf worden in toenemende mate bestellingen uit binnen- en buitenland uitgewerkt. Dit gebeurt door ervaren kantwerksters, en deels door leerling-werksters die hun opleiding thuis krijgen, maar ook in de Modekantschool in de Klinkstraat (H. Graf) in Turnhout. De leerling-werksters zijn meestal meisjes uit arbeiderskringen die al op twaalfjarige leeftijd beginnen aan het kantkussen. Men doet een beroep op de oudere en oud-leerlingen om grotere bestellingen af te werken. Er worden eenvoudige kantwerken gemaakt, maar ook complexe, de meeste stukken met ijsgrond (Turnhoutse kant), de Chantilly, de Binche, Rijselse kant, enz.

Het is vooral Jos Dierckx (1871-1923), gehuwd met Anna Van Pelt (1879-1945), die het kantkantoor tot grote bloei brengt. Jos reist veel naar Brussel en staat in contact met alle mogelijke kantfabrikanten en handelaren. Hij heeft dankzij de familie Staes contacten binnen Europa, onder meer in Zweden (het koninklijk hof), in Nederland (mutsen en klederdracht), in Parijs (zwart zijden Chantilly), tot zelfs in de Verenigde Staten (grotere stukken in Parijse kant).

In het begin van de crisisjaren van de Eerste Wereldoorlog begint Jos Dierckx zich meer toe te leggen op grote, afgewerkte stukken in Parijse kant, toen "Turnhoutse kant" genoemd. Hij ziet hiervoor afzetmogelijkheden in de Verenigde Staten. De onderwerpen die hij laat verwerken zijn de boerenstiel, de fabels van La Fontaine en thema's rond kunst en cultuur. In Turnhout worden alle kantsoorten gemaakt en verkocht. De kantkantoren staan op een hoog niveau. Men doet mee aan tentoonstellingen en is zeer handelsgericht. Dankzij de kantwerksters en de kantoren wordt een bladzijde geschreven in Vlaanderens kunstgeschiedenis.

Meerdere ontwikkelingen in de eerste helft van de 20ste eeuw blijken voor het kantambacht uiteindelijk desastreus, ook voor Dierckx-Van Pelt. De Eerste Wereldoorlog is een slag omdat het garen uit Engeland (peat) niet kan worden geleverd. Ook de opkomst van machinale kant is een ernstige tegenvaller. De mode verandert voortdurend en veel textiel en kantsoorten worden machinaal gemaakt. Een gevolg is dat meisjes stoppen met het kantambacht en naar fabrieken vertrekken omdat ze er meer verdienen. Ten slotte begint in de jaren 1930 de crisis in Amerika en volgt er een heffing op luxe artikelen, waaronder ook het kant. Uiteindelijk zijn dit de oorzaken van de teloorgang van een ooit zo bloeiende periode van de kantnijverheid in Turnhout. Ook Dierckx-Van Pelt sluit noodgedwongen de deuren. De familie schakelt over naar een winkel in kinderkleding en communiciekleren.

Tekst: Peter Hofland

Foto: Bram Luyts

Archief & Musea Turnhout

Gegevens:

- Met dank aan de familie van Albert Keuppens-Dierckx en Margaretha Dierckx, Inge Deleu en Liliane Eykens.
- Afmetingen: 140 cm (H), 90 cm (B)

Inventaris:

- Taxandriamuseum T 13744
Begijnenstraat 28, 2300 Turnhout

Ter info:

- Yvonne Slegers, *Manufacture de Dentelles. Dierckx-Staes en Dierckx-Van Pelt* (Brugge 1983).
- Ingekorte versie in *Jaarboek Taxandria* 2013 (Vol. 84, p. 237-247).

Het object van de maand is een initiatief van Archief & Musea Turnhout. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze websites (doorklikken naar Object in de kijker).

Archief & Musea Turnhout • Druivenstraat 18 • B-2300 Turnhout

Tel: +32 14 44 33 98 • www.archiefenmuseaturnhout.be

v.u.: Paul Van Miert, Campus Blairon 200, B-2300 Turnhout